

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Miten suomalaiset voivat? Alueellinen terveyst- ja hyvinvointitutkimus – Paikka- ja aluetietojen käyttö sekä aineiston hyödyntämisen mahdollisuudet

Jukka Murto THL, kehittämisspäälikkö

Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus, ATH

Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH

- **Kerätään seurantatietoa** sellaisista terveyden edistämistoimien suuntaamisen ja vaikuttavuuden arvioinnin kannalta keskeisistä ilmiöistä, joista **ei saada tietoa rekistereistä**
- **Luodaan kunnille/kuntayhtymille edellytykset:**
 - seurata väestönsä ja sen osaryhmien terveyttä
 - terveyteen vaikuttavia tekijöitä
 - verrata omia tietojaan
 - muiden alueiden tietoihin
 - koko maan tilanteeseen
 - asetettuihin tavoitteisiin

ATH lomakkeet, perusajatus

- Lähes 100 kysymyksen kyselylomake
- Peruslomake neljällä kielellä kolmessa ikäryhmässä

Kielet:

- ✓ Suomi
- ✓ Ruotsi
- ✓ Venäjä
- ✓ Englanti

Ikäryhmät:

- ✓ 20–54-vuotiaat
- ✓ 55–74-vuotiaat
- ✓ 75+ -vuotiaat

Sisällön suunnittelussa:

- ✓ Mukana laaja asiantuntijaverkosto
- ✓ Hyödynnetty kansallisia tutkimuksia:
mm. AVTK, EVTK, Terveys2000,
HYPA, FINRISKI
- ✓ Käytetty kansainvälisiä mittareita:
mm. WHOQOL
- ✓ Valittu tarkoin kysymysmuotoilut

Tutkimuslomakkeet: www.thl.fi/ath

Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus

Tutkimuksen sisältö pääteemoittain

- **Taustatiedot:** sosiodemografisia ym. tietoja
- **Elinolot, työolot ja hyvinvointi:** tulojen riittävyys, köyhyys, lähi- ja asuinympäristö, asunto, kommunikaatiovälineet ja niiden hyödyntäminen, osallisuus ja yhteisöllisyys, avun antaminen avunsaanti ja avuntarve, työelämä, luottamus
- **Terveys ja hyvinvointi:** perustiedot: mm. pituus ja paino, koettu terveys, sairaudet, oireilut, lääkkeiden käyttö, seksuaaliterveys, mielenterveys, onnellisuus, elämänlaatu
- **Toiminta- ja työkyky:** fyysinen, kognitiivinen ja sosiaalinen toimintakyky, työkyky
- **Elintavat:** ruoka, suuhygienia, liikunta, tupakka, alkoholi ja päihteet, elintapamuutokset, uni
- **Tapaturmat ja väkivalta:** liikennetapaturmat, muut tapaturmat, suojaimet ja turvavälineet, kaatumiset, väkivallan tekijätahot, osallisuus väkivaltatilanteisiin
- **Palvelut:** terveys- ja sosiaalipalvelut, muut palvelut
- **WHO-QOL:** elämänlaatua kuvaavan mittarin 11 osiota kokoavana lopussa

ATH laajeni kansalliseksi vuosina 2013–2015

- **Yli 170 000 suomalaisen** otoskokonaisuus poimittiin kahdeksassa kansallisesti edustavassa osassa, jotka koostuvat noin 19 000 tutkittavasta.
 - Kolme ikäryhmää, neljä kieltä, lomake ja web.
- Otoksen poiminta osissa mahdollistaa **päätösten vaikuttavuuden** seurannan ja arvioinnin myös kansallisella tasolla.
- Lisäksi **alueille luotiin mahdollisuudet** täydentää omia otoksiaan tarpeidensa mukaan.
- Yli 75-vuotiaita poimittiin kaksinkertaisella poimintatodennäköisyydellä.
- Vuonna 2014 tietosisällön peittävyttä lisättiin myös **ulkomaista syntyperää oleviin** (www.thl.fi/uth).

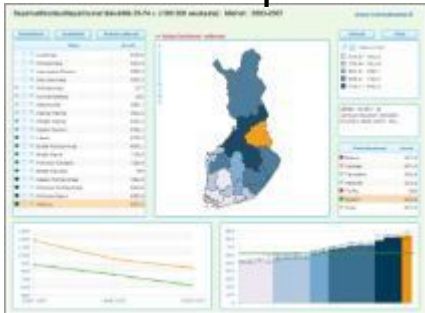
Tulosraportteihin linkit tutkimuksen verkkosivuilta www.thl.fi/ath

- Interaktiivinen ja käyttäjäystävällinen tapa tarkastella terveyttä, hyvinvointia ja palvelujärjestelmää koskevia tietoja
 - Tulokset + asiantuntijoiden tiivistämää taustatietoa, joka auttaa ymmärtämään tuloksen merkityksen, ohjaa sen tulkintaa ja jatkotoimien suunnittelua
 - Käyttäjä voi valita, mitä alueita hän haluaa verrata toisiinsa
 - Tulokset esitetään myös koulutusryhmittäin aina, kun se on mahdollista
 - Kun tutkimus on toteutettu useammin kuin kerran, kuvataan myös tulosten muutos
 - Uusia, helppokäyttöisiä esittämistapoja, joiden ansiosta tulokset entistä paremmin palvelevat käyttäjää
- päätösten valmisteluun
- esityksiin

ATH-tulospalvelu, www.terveytemme.fi/ath www.thl.fi/ath

maakuntaraportti

profiiliraportti

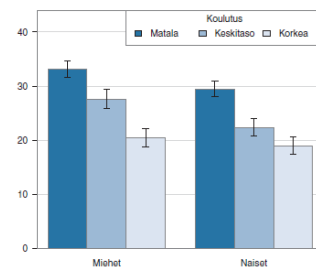
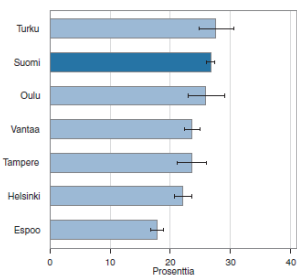
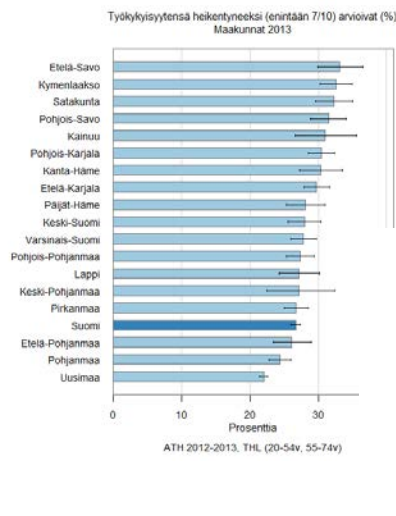
taulukkoraportti

Excel

pylväskuvaraportit

Kuvio 1. Työkykyä heikentyneeksi kokevien osuus suurissa kaupungeissa (a) ja niiden koulutusryhmien väliset erot (b) koko Suomessa.

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

ATH - Terveyttä ja hyvinvointia kuntalaisille

VIITTAUSOHJE:

ATH-tutkimuksen tulokset 2012-2013 aihepiireittäin

ATH-tutkimuksen tulokset 2010-2011 aihepiireittäin

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

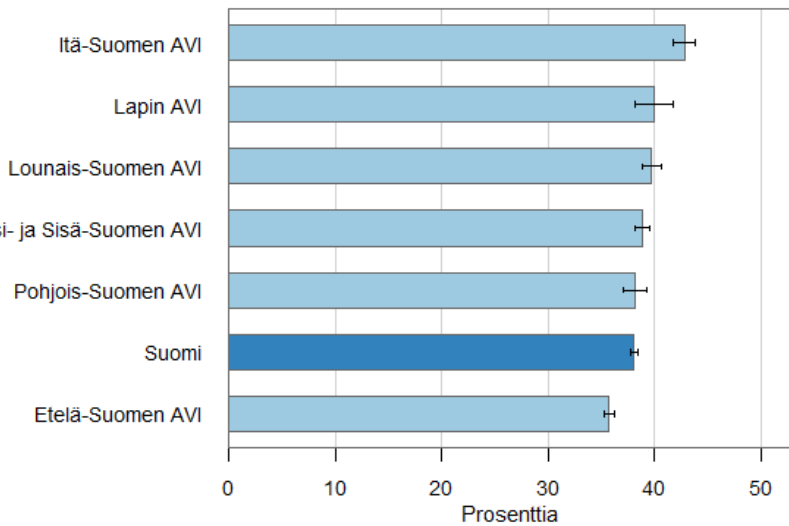
27.10.2015 julkaistiin ATH-aineistosta:

- Alueraportti 2013-2015
 - Raportissa on yhdistetty vuosina 2013, 2014 ja 2015 kerätyt aineistot. Alueina ovat yli 30 000 asukkaan kunnat, maakunnat, aluehallintovirastojen alueet (AVI) ja sairaanhoidon erityisvastuualueet (ERVA). Koko Suomen tulokset on raportoitu myös vuosittain. Väestöryhminä ovat sukupuoli, ikäryhmä ja koulutusryhmä
- Aikasarjaraportti 2013-2015
 - ATH-tutkimuksen perustulokset aikasarjoina. Raportissa esitetään tulokset vuosilta 2013, 2014 ja 2015. Alueina ovat 6 suurinta kaupunkia sekä maakunnat, AVI-alueet ja ERVA-alueet. Väestöryhminä ovat sukupuoli ja ikäryhmä.
- Erilliset tulosraportit vuosilta 2014 ja 2015
 - ATH-tutkimuksen perustulokset vuodelta 2015, sisältäen Järvenpään erillisotoksen. Alueina ovat Järvenpää ja 6 suurinta kaupunkia sekä maakunnat, AVI-alueet ja ERVA-alueet. Väestöryhminä ovat sukupuoli, ikäryhmä ja koulutusryhmä
- Turun 2014 erillisraportti
 - mahdollistaa Turun palvelualueittaisten tietojen vertailun 2010 vs. 2014.
- www.terveytemme.fi/ath

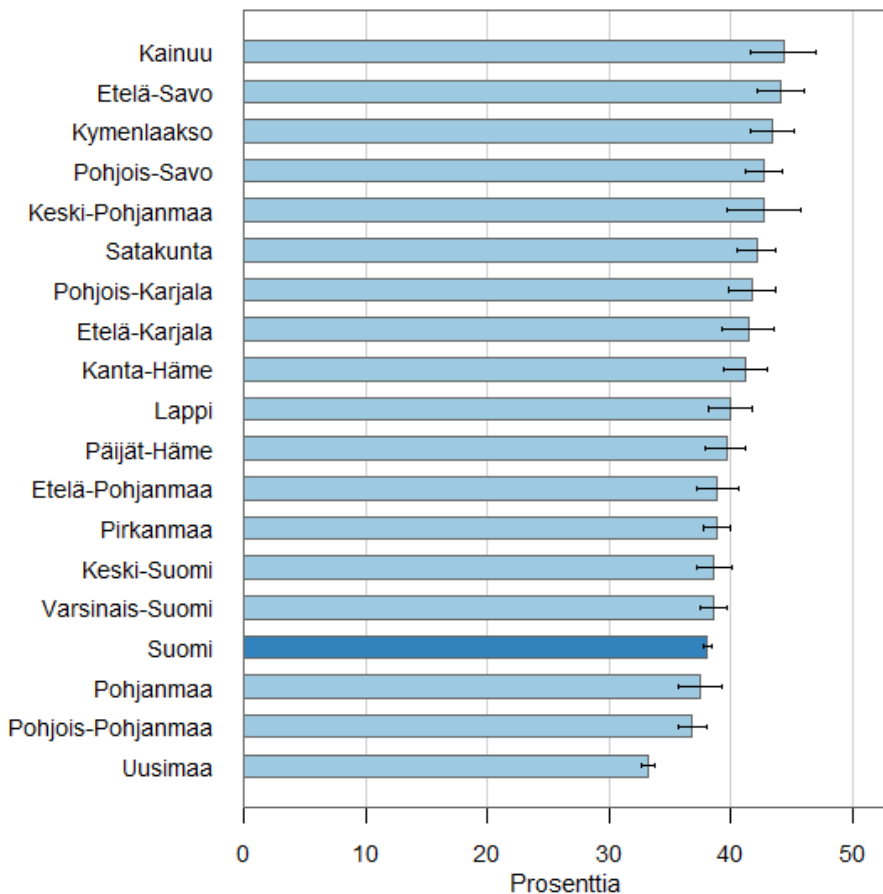
Tulokset helposti saatavissa eri aluetasoilla

Keskitasoinen tai sitä huonompi koettu terveys (%)
AVI-alueet 2013-2015

ATH 2013-2015, THL

Keskitasoinen tai sitä huonompi koettu terveys (%)
Maakunnat 2013-2015

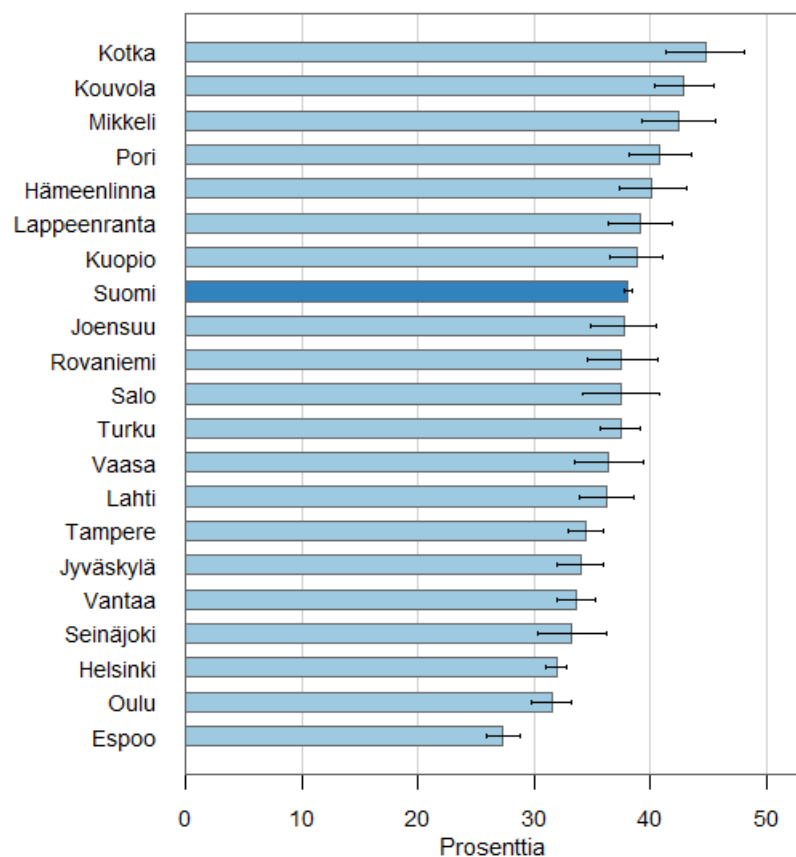

ATH 2013-2015, THL

2013-2015 aineisto mahdollistaa syvemmän alueittaisen tarkastelun.

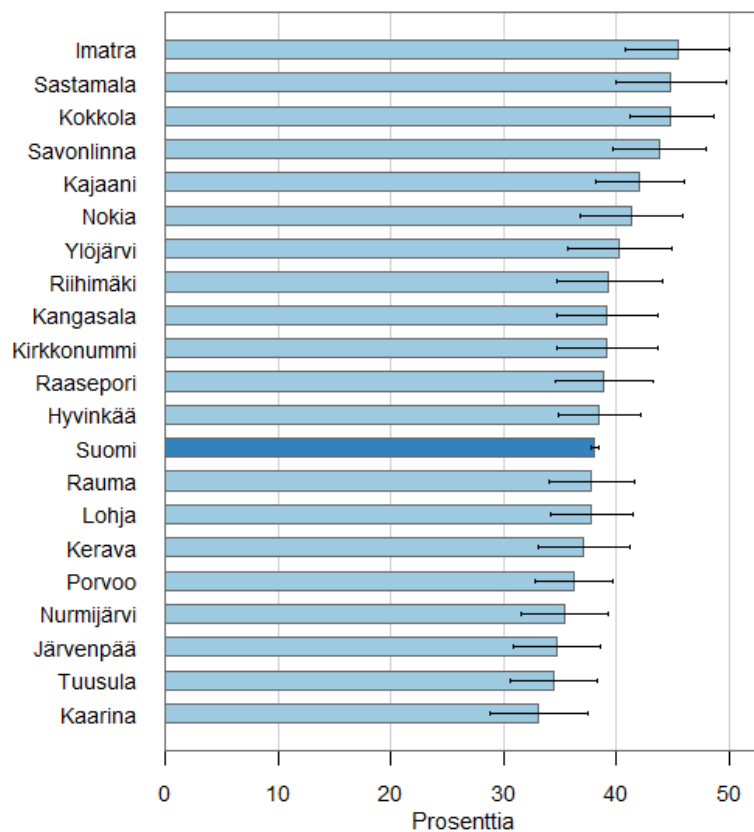
Tulokset kaikista vähintään 30 000 väestöpohjan kunnista

Keskitasoinen tai sitä huonompi koettu terveys (%)
Kaupungit yli 50 000 asukasta

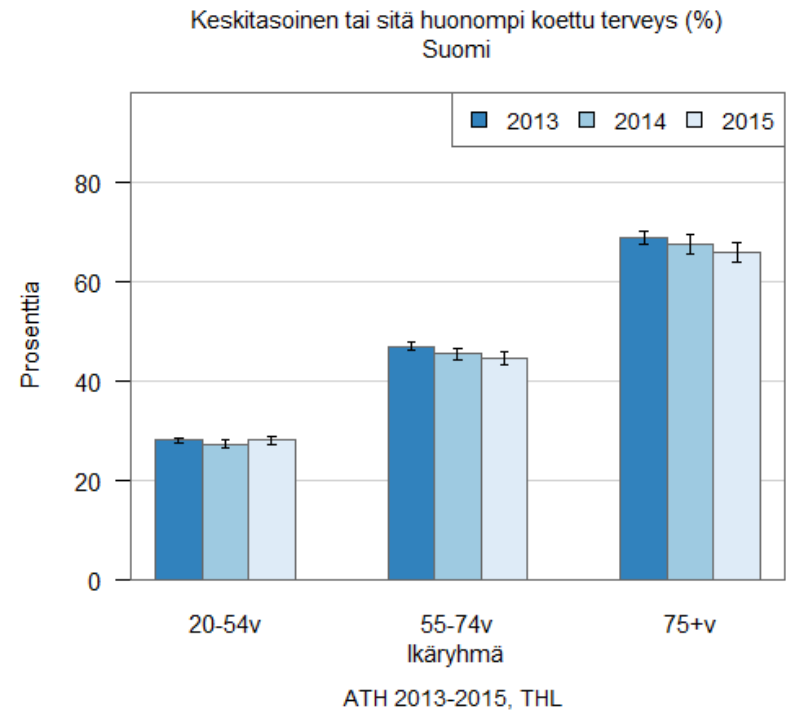
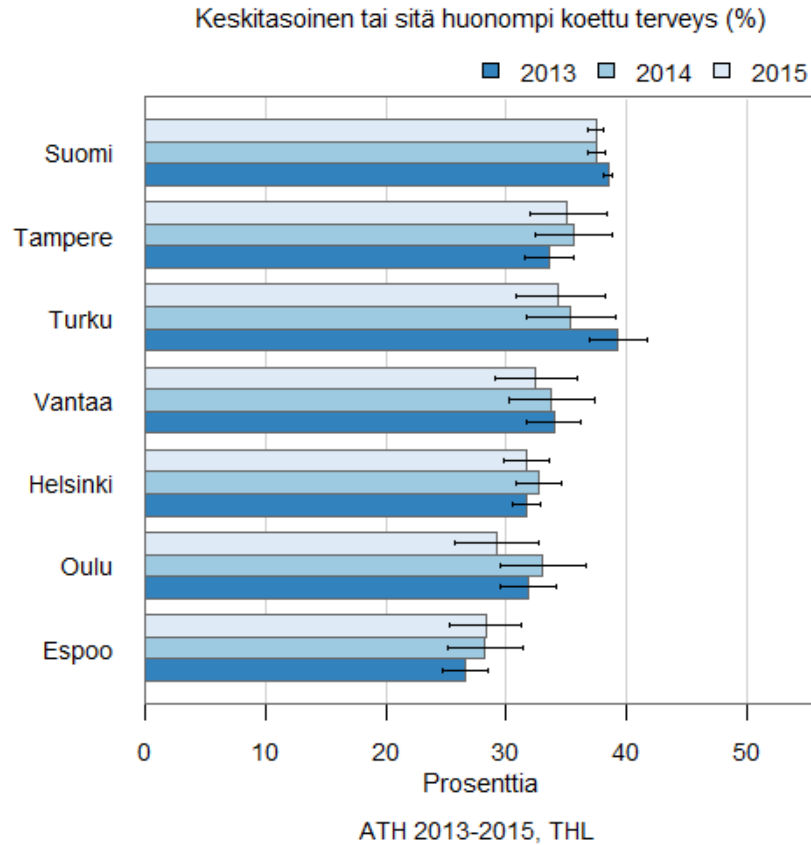
ATH 2013-2015, THL

Keskitasoinen tai sitä huonompi koettu terveys (%)
Kaupungit 30 000 - 50 000 asukasta

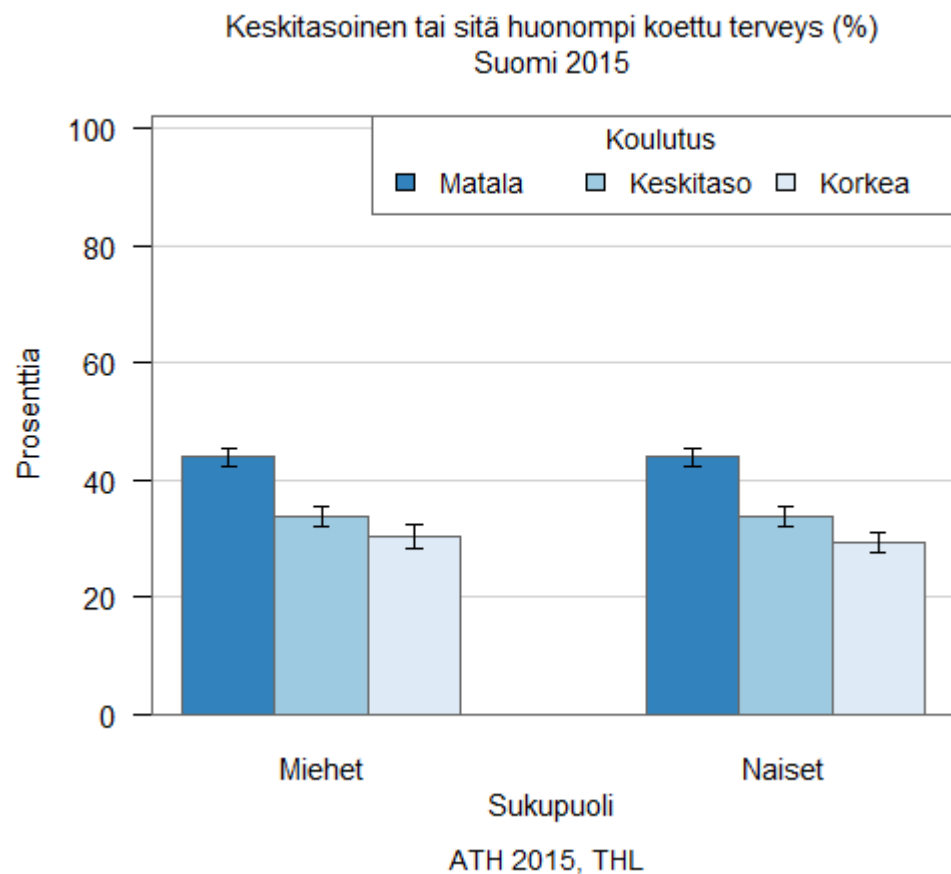

ATH 2013-2015, THL

Aikasarjaportti tiedot vuosilta 2013, 2014 ja 2015

Mahdollistaa väestöryhmittäisen tarkastelun myös koulutuksen mukaan

Alueiden ja väestöryhmien välillä eroja terveydessä ja hyvinvoinnissa

- Työkykynsä kokee heikentyneeksi runsas neljännes työkäisistä suomalaisista
 - Alemmissa koulutusryhmissä arvio omasta työkyvystä huonompi kuin korkeimmin koulutetuilla
- Köyhyys ei ole kadonnut: joka viides suomalainen on rahanpuutteen vuoksi joutunut tinkimään ruuasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä.
 - Erityisen yleisiä köyhyyskokemukset ovat vähemmän koulutetuilla.
- Terveyskeskuslääkärin palveluita tarvinneista suomalaisista lähes joka kolmas kokee saaneensa tarpeisiinsa nähden riittämättömästi palveluita.
- Suomalaisten aikuisten lihavuus ei ole yleistynyt vuosien 2013–2015 välillä. Hieman vajaa viidesosa (17 %) 20–54-vuotiaista (naisista 16 % ja miehistä 18 %) on lihavia
 - Lihavuus yleisempää alemmissa sosiaaliryhmissä, myös alueiden välillä eroja.

Johtopäätöksiä

- Väestön ikä- tai koulutusrakenteen erot selittivät vain pienehkön osan alueiden välisistä eroista tässä tutkimuksessa.
- Kunnallisen ja alueellisen autonomian näkökulmasta tarvitsemme päätöksentekoon väestöä kuvaavia perustietoja myös kunta- ja aluetasolla.
 - Tietojen avulla tulisi ennakoida ja arvioida tulevaa kehitystä sekä tarkastella asetettujen tavoitteiden toteutumista.
 - Terveiden ja hyvinvoinnin ongelmia ei ratkaista ilman tarvittavaa tietoa niiden keskeisistä riskitekijöistä.
 - Tarvitaan terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä koskevaa seurantatietoa, jotta toimia keskeisten riskitekijöiden vähentämiseksi voidaan kohdentaa ja arvioida.
- Suomalaisten hyvinvointia voidaan parhaiten kohentaa:
 - Kehittämällä ratkaisuja, joilla tilanne paranee erityisesti niillä alueilla ja niissä suurissa väestöryhmissä, joihin ongelmat kasautuvat.
- Tarvittavaa tietoa tähän tarpeeseen tuo Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH – suomalaisten terveyden ja hyvinvoinnin puolesta!

ATH-aineisto ja paikkatietojen hyödyntäminen

Esimerkkinä SYKEn kaupunki-maaseutuluokituksen hyödyntäminen tulosraporteissa

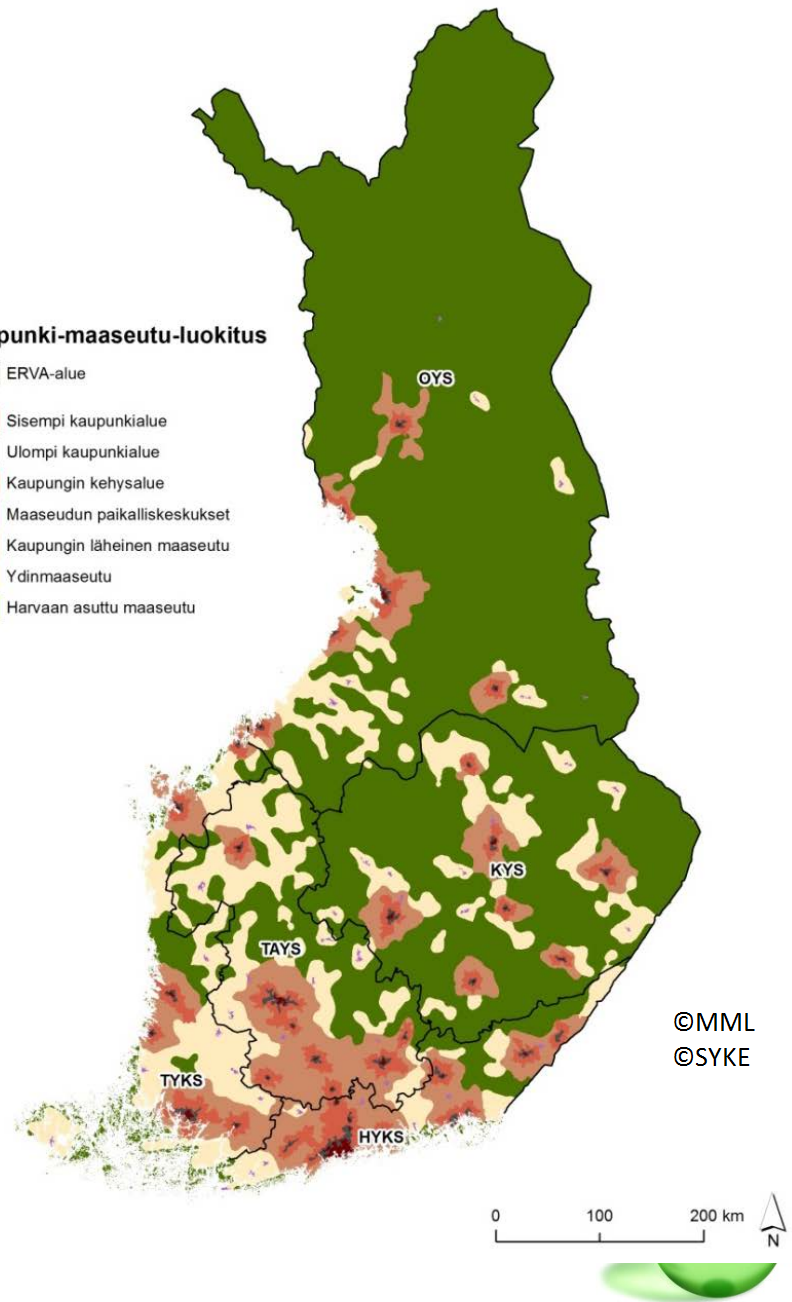

Tutkimuksen toteutus

- Tarkasteltiin terveyden ja hyvinvoinnin eroja **SYKE:n kaupunki-maaseutu-luokituksella**
- **Suomi jaettu seitsemään alueluokkaan (3 kaupunkiluokkaa & 4 maaseutuluokkaa)**; luokitus toteutettu paikkatietomenetelmin väestö-, työvoima-, työmatka- ja rakennustietoaineistojen pohjalta
- Rakennuskohtaisiin koordinaattitietoihin yhdistetyt vuoden ATH-tulokset liitetty alueluokkiin (otoskoko: 95 000; vastausaktiivisuus: 53 %)
- Vastauskatoa korjattu koko tutkimusalueelle yhteisillä painokertoimilla

<http://www.terveytemme.fi/ath/kaupunki-maaseutu/>

Kaupunki-maaseutu-luokitus

Kaupunki-maaseutu tulosraportti: <http://www.terveytemme.fi/ath/kaupunki-maaseutu/index.htm>

www.terveytemme.fi/ath/kaupunki-maaseutu/index.html

Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH

Etusivu Tulosraportit Tutkijoille Ohjeet

Tulosraportti: Kaupunki-maaseutu -luokitus

Viittausohje: Kaikkonen R, Murto J, Saarsalmi P, Pentala O, Koskela T, Virtala E, Härkänen T, Koskenniemi T, Ahonen J, Vartiainen E & Koskinen S. Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen perustulokset kaupunki-maaseutu -luokittain 2013. Verkkojulkaisu: www.thl.fi/ath

Tutkimusalueet

- ▶ Tutkimusalueet ja väestörakenne

Tulokset aihepiireittäin

- ▶ Hyvinvointi
- ▶ Elintavat ja riskitekijät
- ▶ Terveys
- ▶ Palvelut
- ▶ Toiminta- ja työkyky
- ▶ Kaikki

Tulokset alueittain pylväskuvina

Koko maa

- Suomi 2013

Kaupunki-maaseutu -luokitus 2013

- Sisempi kaupunkialue
- Ulompi kaupunkialue
- Kaupungin kehysalue
- Maaseudun paikalliskeskukset
- Kaupungin läheinen maaseutu

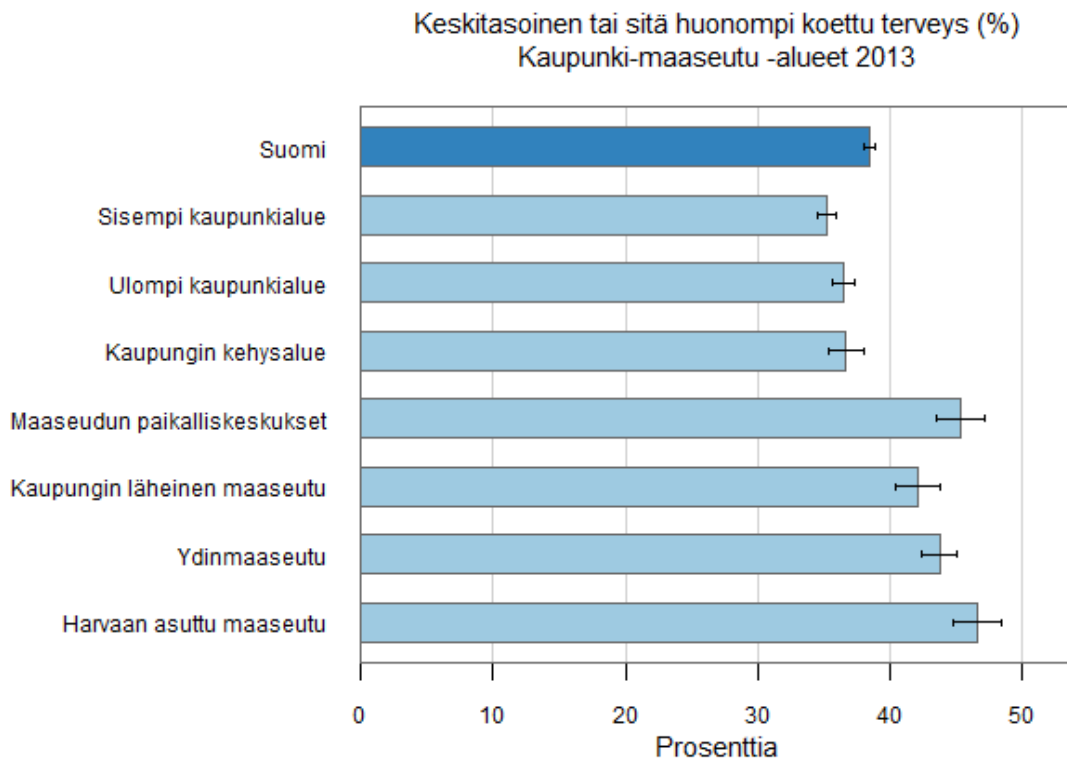
Julkaisut

- ▶ Saarsalmi P, Koskela T, Virtala E, Murto J, Pentala O, Kauppinen T, Karvonen S ja Kaikkonen R. Terveysten ja hyvinvoinnin erot kaupungissa ja maaseudulla - ATH-tutkimuksen tuloksia uuden kaupunki-maaseutu-luokituksen mukaan. Tutkimuksesta tiiviisti 30/2014. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Kaupunki-maaseutu-luokitus

- ▶ www.ymparisto.fi/kaupunkimaaseutuluokitus
- ▶ Helminen V, Nurmio K, Rehunen A, Ristimäki M, Oinonen K, Tiitinen M, Kuitunen O, Anttilainen L & Ruuska J (2014)

Maaseudulla asuvat kokevat terveytensä kaupunkialueilla asuvia yleisemmin enintään keskitasoiseksi.

ATH 2013, THL

Yhteenvetoa

- **useiden terveyden ja hyvinvoinnin indikaattorien mukaan maaseudulla voidaan huonommin kuin kaupungeissa**
 - työkykynsä heikentyneeksi kokevien osuus on harvaan asutulla maaseudulla lähes 35 %, sisemmillä kaupunkialueilla 25 %
 - kulttuuripalveluiden tyydyttymätön tarve harvaan asutulla maaseudulla 35 %, sisemmillä kaupunkialueella 10 %
 - lihaviin osuus harvaan asutulla maaseudulla 23 % ja sisemmillä kaupunkialueilla 15 %
 - koettu terveys parempi kaupungeissa kuin maaseudulla: kaupunkiluokkien alueella terveytensä enintään keskitasoisiksi kokevia 35 % – 36 %, kun taas maaseutuluokkien alueilla 42 % – 47 %
- **aivan kaikki asiat ei ole kuitenkaan huonommin maaseudulla**
 - harvaan asutulla maaseudulla, ydinmaaseudulla ja kaupungin läheisellä maaseudulla noin 25 % koki terveyskeskuslääkäripalvelut riittämättömiksi, ulommilla ja sisemmillä kaupunkialueilla näin kokee reilu 30 %
 - alkoholin käyttö myös selvässä yhteydessä aluetyyppiin ja vähenee mitä maaseutumaisemmaksi alue muuttuu mennään: sisemmillä kaupunkialueilla 34 % ja harvaan asutulla maaseudulla 23 %
 - maalla myös koetaan asuinympäristö selkeästi turvallisemmaksi kuin kaupungeissa
 - harvaan asutulla maaseudulla onnellisten osuus suurin (53 %) ja sisemmillä kaupunkialueilla pienin (47 %)
- ikävakiointi tasoitti hieman alueiden välisiä eroja joidenkin indikaattorien osalta, mutta pääsääntöisesti ei suurta vaikutusta

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Miten saada aineistoa käyttöön?

- www.thl.fi/ath
→ Tutkijat
- Selkeät ohjeet aineiston tilaamiselle
- Valmis suunnitelman pohja
- Ohjeet datan tilaamiselle
- Ohjeet aineiston käyttöönotolle
- N. 80 hyväksyttyä tutkimussuunnitelmaa ATH-aineiston käyttöön.

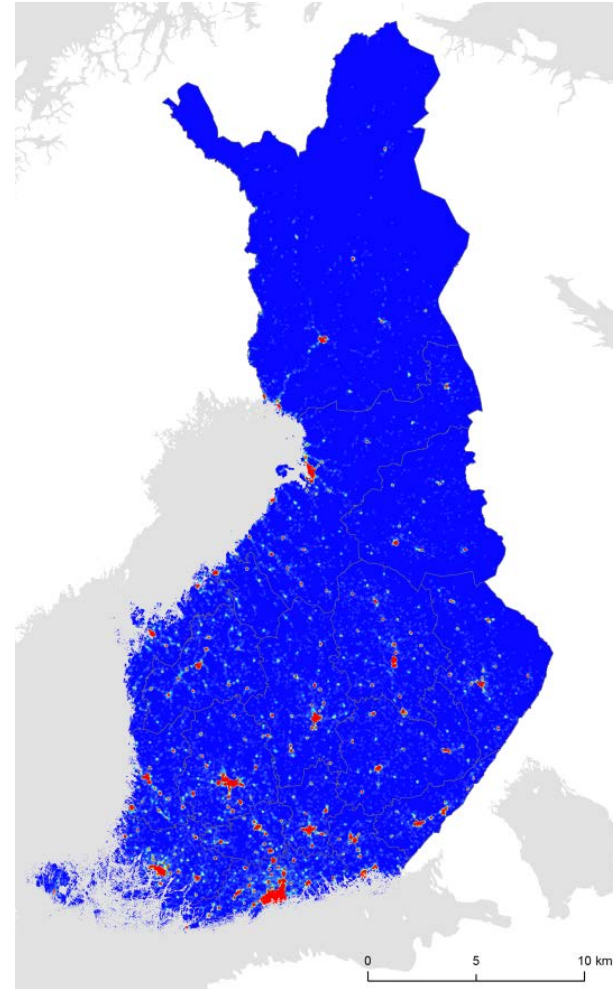

ATH paikkatietoaineistona

ATH - paikkatietoaineistona

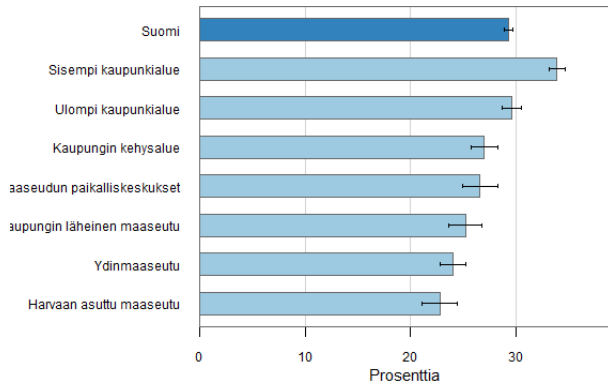
- Kyselyyn vastanneita koko Suomen otoksessa tällä hetkellä yli **90 000** (2013, 2014 & 2015)
- Tuhansien vastaajien erillisotoksia
- Voidaan liittää koordinaattien perusteella haluttuihin alueluokituksiin
- Nyrkkisääntönä n. 100 vastaajaa riittää tilastollisesti merkitsevien kokonaisestimaattien laskentaan ja 1000 sos-ek. ryhmittäisiin tarkasteluihin
- Satunnaisotannasta johtuen vastaajamäärät mukailevat väentihyyttä ja painottuvat isojen kaupunkien keskustoihin

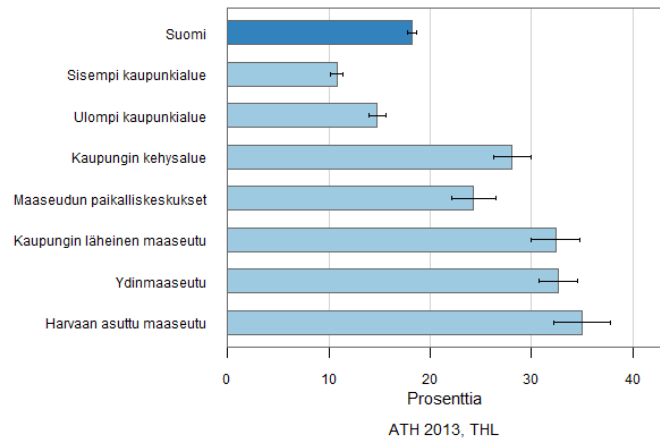
Paikkatietopohjaiset alueluokitukset Kaupunki-maaseutuluokitus

<http://www.terveytemme.fi/ath/kaupunki-maaseutu/index.html>

Alkoholia liikaa käyttävät (AUDIT-C) (%)
Kaupunki-maaseutu -alueet 2013

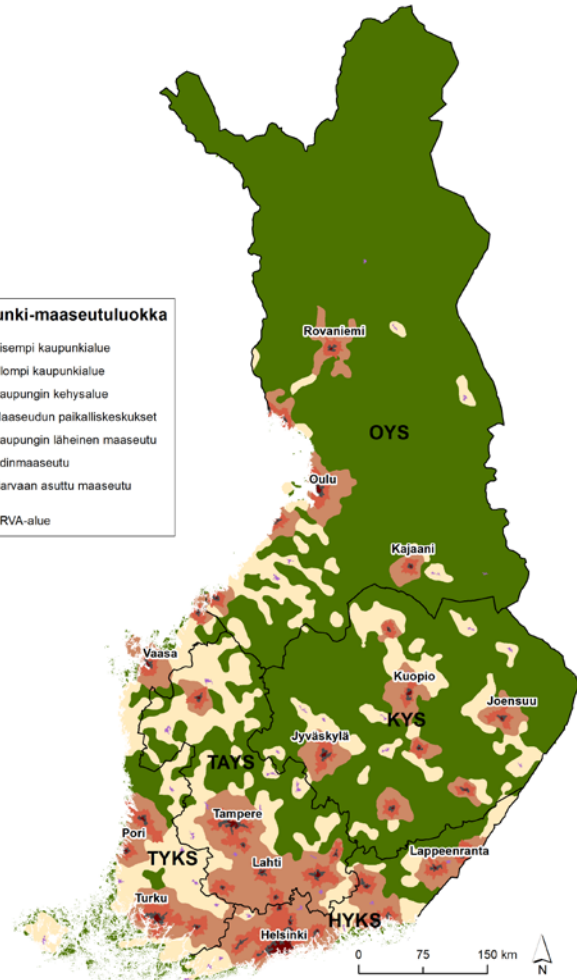

Riittämättömästi kulttuuripalveluita (%)
Kaupunki-maaseutu -alueet 2013

Kaupunki-maaseutuluokka

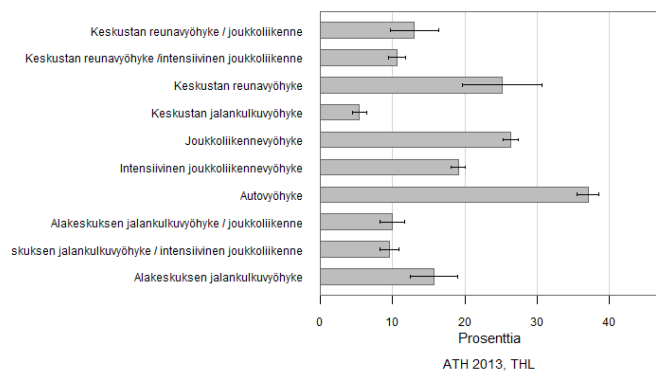
- Sisempi kaupunkialue
- Ulompi kaupunkialue
- Kaupungin kehysalue
- Maaseudun paikalliskeskukset
- Kaupungin läheinen maaseutu
- Ydinmaaseutu
- Harvaan asuttu maaseutu
- ERVA-alue

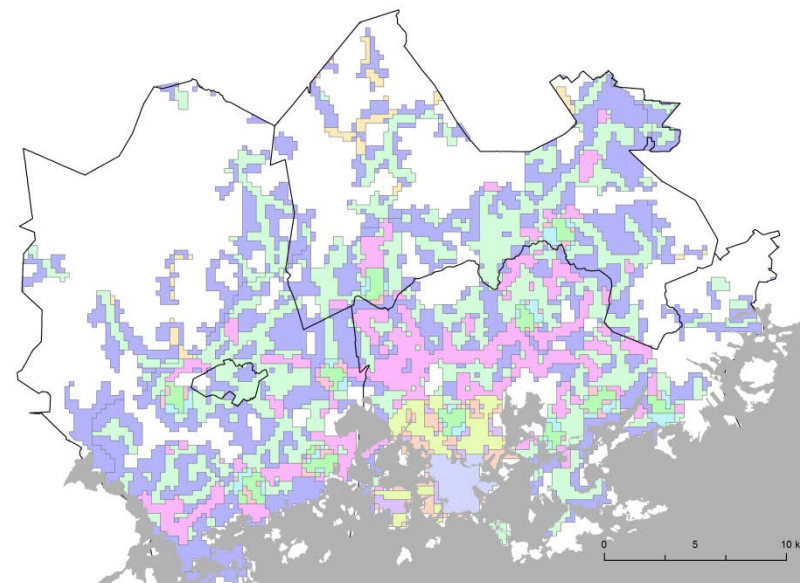
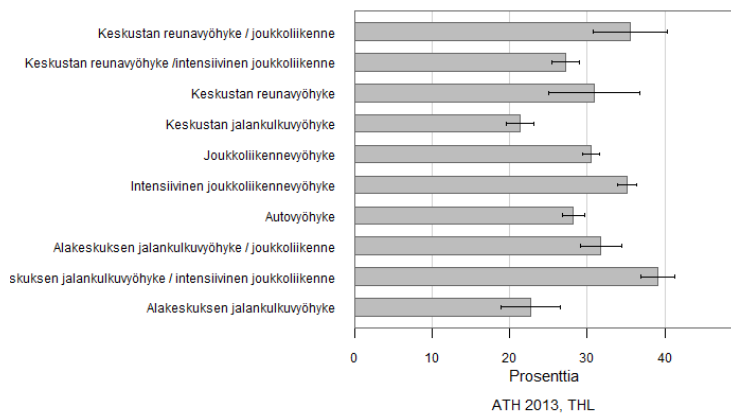
Paikkatietopohjaiset alueluokitukset

Urban Zone -luokitus

(PK-seutu), ath_liv_nbhood_distservices
YKR-vyöhykkeet

(PK-seutu), ath_SRH_adult_345
YKR-vyöhykkeet

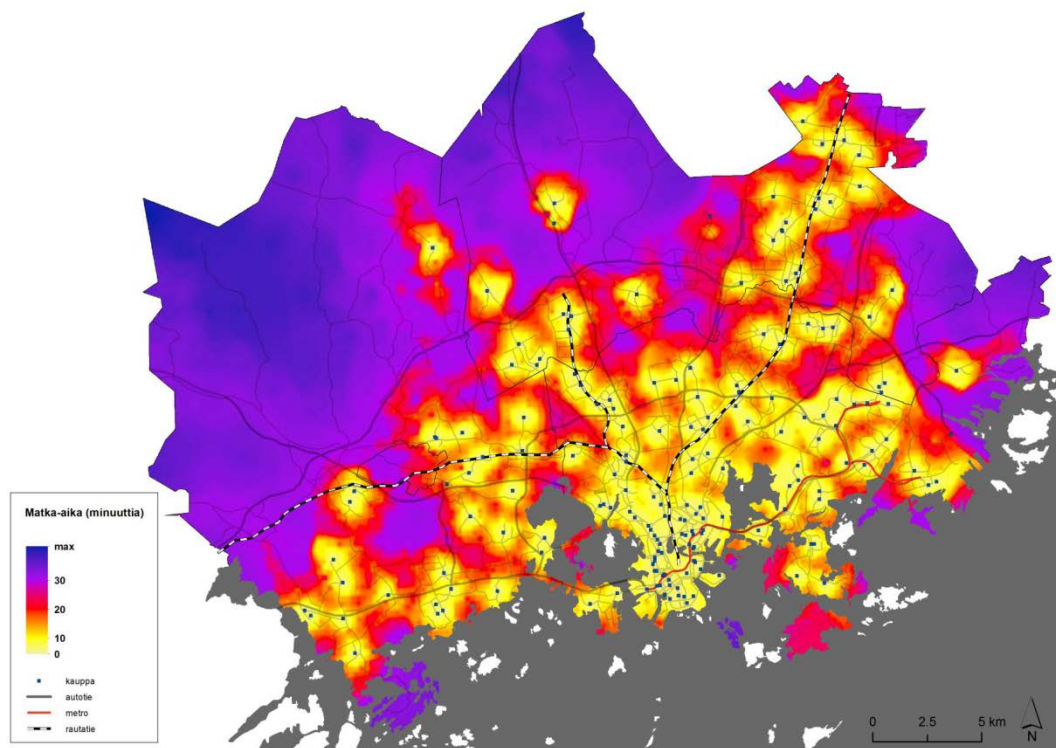

YKR-vyöhykkeet

- Alakeskuksen jalankulkuyöhyke
- Alakeskuksen jalankulkuyöhyke/ intensiivinen joukkoliikenne
- Alakeskuksen jalankulkuyöhyke/ joukkoliikenne
- Autovyöhyke
- Heikko joukkoliikennevyöhyke
- Intensiivinen joukkoliikennevyöhyke
- Joukkoliikennevyöhyke
- Keskustan jalankulkuyöhyke
- Keskustan reunavyöhyke
- Keskustan reunavyöhyke /intensiivinen joukkoliikenne
- Keskustan reunavyöhyke /joukkoliikenne

Fyysinen saavutettavuus Vs. vastaajien kokemukset

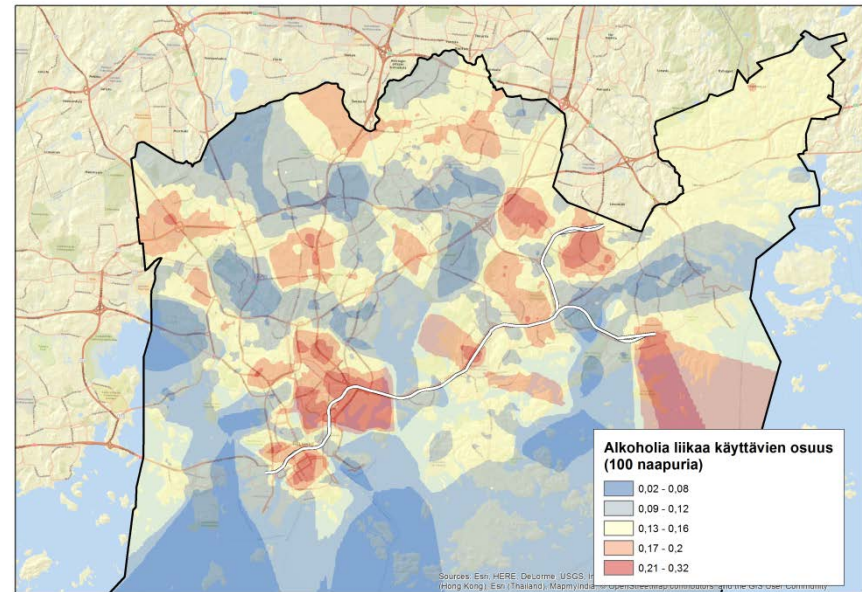
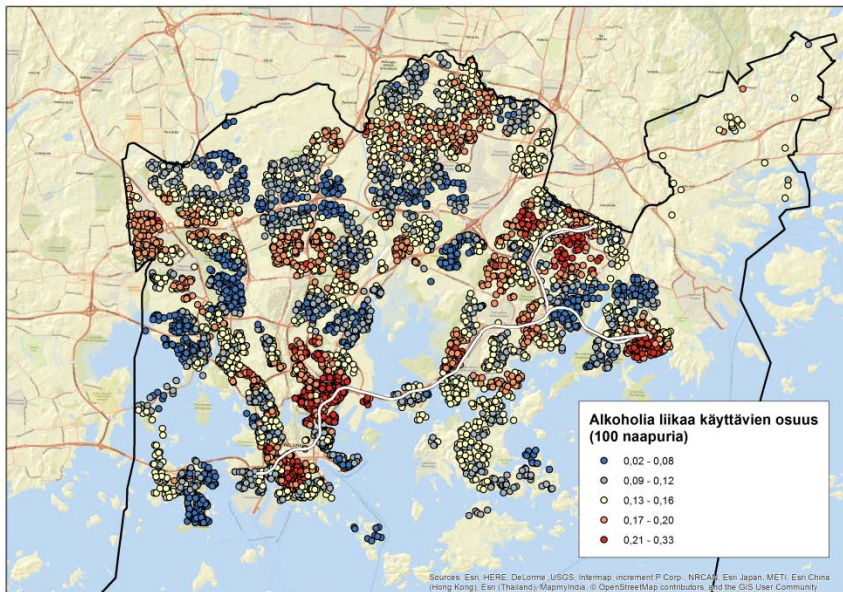
80. Oletteko mielestänne saanut riittävästi aikana?

	ei
kirjastopalvelut	
sisäliikuntapalvelut (esim. uimahallit, kuntosali)	
ulkoliikuntapalvelut (esim. urheilukentät, ulkoilureitit)	
kulttuuripalvelut (esim. elokuvat, teatterit, konsertit, näyttelyt yms.)	
kansalais- ja työväenopistot	
nuorisopalvelut, nuorisotilat	
lasten leikkipaikat tai -puistot	

Hotspot-analyysit

- Lasketaan kullekin havainnolle naapurustokeskiarvo valittujen naapureiden mukaan

Alkoholin liikakäyttö Helsingissä
(analyysipainotetut sadan naapurin naapurustokeskiarvot)

Lähiympäristön vaikutus

- Vastaajien kodin lähiympäristöstä ympäristömuuttujia tilastoanalyysiin: melu, kevyen liikenteen väylät, virkistysalueet, palvelut...
- Lähiympäristöä voidaan tarkastella esimerkiksi buffereilla tai verkostanalyysillä

Haasteita

- Tietosuojaongelmat
 - Alueella oltava riittävästi havaintoja, jotta aineiston luovutus mahdollinen (?)
 - Rakennuskohtaisia tietojen luovuttaminen mahdotonta
 - Vastaajiin voidaan kuitenkin liittää erilaisia alueluokituksia!
- Aineiston edustavuus
 - Alueella oltava yli 100 vastaajaa, jotta voidaan muodostaa alueita luotettavasti kuvaavia kokonaisestimaatteja
 - Toistaiseksi tarkempi alueiden sisäinen tarkastelu mahdollista lähinnä vain PK-seudulla
 - Vastauskadon huomioiminen

Kiitos mielenkiinnosta!

Jukka Murto

Kehittämispäällikkö, VTM

Hyvinvointi -osasto (HYVO)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen yksikkö
(HYVI)

puh. 029 524 8570

etunimi.sukunimi@thl.fi

